

КОНВЕНЦІЯ CITES В УКРАЇНІ ТА НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТОСОВНО ОСЕТРОВИХ

Булейко А.А.

доцент, к.б.н.

Orcid 0000-0002-1476-7232

Alla.A.Buleyko@gmail.com

ДДАЕУ

З огляду на транскордонний характер переважної більшості екологічних проблем, обмеженість національних ресурсів для їх вирішення та необхідність поєднання зусиль на наднаціональному рівні, розвиток демократичних процесів в Україні та її прагнення до інтеграції в Європейське співтовариство, міжнародне природоохоронне співробітництво стало логічним і необхідним елементом державної діяльності.

Внаслідок значного антропогенного навантаження на природні екосистеми, особливо в останнє століття, відбулися значні зміни в ландшафтах та середовищах існування дикої флори і фауни, що супроводжується зменшенням або зникненням багатьох видів тварин та рослин. Особливо страждають види з обмеженим розповсюдженням та вузькою екологічною спеціалізацією.

Україна стала учасницею Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) з 29 березня 2000 року.

Осетрові – найпримітивніші хребетні, що знаходяться під загрозою зникнення на планеті. Їх природна популяція скорочується через руйнування та забруднення місць існування, блокування нерестової міграції, їх надмірної експлуатації з метою отримання чорної ікри і безкісткового м'яса. У існуючих популяціях мало шансів вижити без новітніх тенденцій та контролю розвитку.

Осетрові (Acipenseridae) – родина хрящекісткових риб, що включає в себе 27 представників. Осетрові виокремилися в Тріасі 245 – 208 мільйонів років тому. Осетрові, як і веслоносові, вважаються «реліктовими» видами риб, адже за своїми морфологічними ознаками майже не відрізняються від своїх перших викопних пращурів. Природний ареал осетрових – річки, озера та прибережні морські ділянки. В Україні з 27 видів осетрових історично зустрічалися шість, проте два з них вже давно не реєструвалися і вважаються зниклими на території України.

Найбільші життєздатні популяції осетрових України зустрічаються в нижній течії Дунаю. Окрім того, представники осетрових риб можуть зустрічатися в інших великих ріках. В Дністрі, верхів'ї Дніпра ще збереглися життєздатні популяції стерляді.

Державне агентство рибного господарства України як Адміністративний орган Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) щодо осетрових видів риб та виробленої з них продукції, отримало повідомлення від Міністерства навколишнього природного середовища Данії – Адміністративного органу CITES Данії та Адміністративного органу CITES Бельгії про випадки конфіскації харчової ікри (caviar), яку було експортовано із України, у тому числі поштовими відправленнями, з порушеннями міжнародних норм, без відповідного дозволу CITES.

Така продукція вилучається митними органами країн-членів CITES без відшкодування збитків відправникові.

З метою активізації зусиль з протидії незаконній торгівлі об'єктами CITES в Україні, зокрема, торгівлі осетровими видами риб та виробленої з них продукції у плані інформування громадян та суб'єктів господарювання, які мають намір проваджувати господарську діяльність, пов'язану з міжнародною торгівлею осетровими

видами риб та виробленою з них продукцією, розміщуємо інформацію стосовно нормативно-правових аспектів регулювання даного виду господарської діяльності.

Відповідне реагування та приєднання України до скоординованої міжнародної діяльності в рамках CITES щодо попередження незаконної торгівлі осетровими видами позитивно вплине на стан популяцій цих реліктових видів риб, забезпечення їх збереження та біорізноманіття, а також підвищить міжнародний імідж нашої держави. Адже значне занепокоєння громадян України, як і світового співтовариства, викликає саме стан популяцій осетрових риб, які є привабливим об'єктом для незаконного вилову і торгівлі.

Оскільки всі види осетрових риб та веслоніс (представник родини веслоносових ряду осетроподібних, що мешкає в природному середовищі в Америці і є об'єктом аквакультури в Україні та інших країнах світу) є об'єктами (зразками) CITES, зовнішньоторговельні операції з ними, включаючи транзитне перевезення та реекспорт, а також пропуск на митну територію України, мають здійснюватись лише за умови наявності супровідних документів дозвільного характеру (дозволів/сертифікатів), що видаються відповідними адміністративними органами CITES.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.12.2000 № 1822 Державне агентство рибного господарства України виконує функції Адміністративного органу CITES України щодо осетрових видів риб та виробленої з них продукції.

Для кожної партії зразків CITES оформлюється окремий дозвіл/сертифікат CITES.

Під зразками CITES розуміє: живу або мертву тварину та будь-яку легко упізнану частину чи похідне від неї (жива риба, у тому числі личинка; жива запліднена ікра; харчова ікра; тушки; м'ясо; плавці; інші частини та інша продукція).

Слід зазначити, що дія CITES поширюється не тільки на види осетрових риб та продукцію з них, що походять з природних водойм, а й на вирощені у штучних умовах (в умовах аквакультури).

Маємо зазначити, що в Україні з 2000 року введено повну заборону на промисловий вилов осетрових видів риб. Всі види осетрових фауни України мають особливий охоронний статус - вони занесені до Червоної книги України.

Тому торгівля осетровими видами риб, які походять з природних популяцій (виловлених з природних водойм України), і продукцією з них вважається незаконною та заборонена як на внутрішньому ринку, так і для експорту.

Щодо імпорту.

Відповідно до вимог CITES ввезення в Україну зразків осетроподібних риб та продукції з них, здійснюється за дозволом, який супроводжує вантаж, і видається Адміністративним органом CITES країни-експортера.

Щодо контролю внутрішньої торгівлі.

На сьогодні більшість продукції осетрових, що представлена на ринку України, є імпортованою. Легальна харчова чорна ікра майже повністю імпортована (Щодо легального вітчизняного виробництва харчової чорної ікри осетрових риб та веслоноса, то дане виробництво лише на початковій стадії).

Кожна партія імпортової продукції осетрових, якщо вона ввезена на територію України без порушень законодавства, має відповідний дозвіл CITES.

Отже для представників Державної екологічної інспекції України, що здійснюють державний контроль за дотриманням вимог CITES у пунктах пропуску через державний кордон України та на її митній території, необхідно надавати до Державного агентства рибного господарства України – Адміністративного органу CITES щодо осетрових видів риб та виробленої з них продукції для зберігання оригіналу дозволу/сертифіката CITES після проведення відповідних митних операцій та отримання вантажу (вимоги статті VI CITES та наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 лютого 2012 року № 107), що дозволить в свою чергу таким чином контролювати осетрових та продукцію з них для зберігання цієї популяції в Україні. Конвенція CITES є невід'ємною ланкою міжнародного співтовариства в галузі управління якістю та новітніх тенденцій.